

פרק חמישי; דף יח (יט)

- כח. א. מהם אופני מעשה המעילה בהקדש?
 ב. אלו הלכות למדנו בסוגיא למועל בהקדש מזר האוכל תרומה? ובאלו אופנים המועל חייב והאוכל תרומה פטור?
- א. הנהגה מן ההקדש שוה פרוטה (אפילו פחות מכזית. פסחים לב) אף על פי שלא פגם – מעל. הושוותה המעילה ל'מעילה' האמורה בסוטה – הנאה ללא פגם.
 במה דברים אמורים בדבר שאין בו פגם בשימוש (אף אם ברבות הימים הוא נפגם. עפ"י גמרא יט.), כגון ענידת טבעת ורביד, שתיה בכוס של זהב. אבל דבר שרגילותו להיפגם – לא מעל עד שיפגום בהנאתו, כגון לבישת בגדים של הקדש.
 דבר שאינו נפגם (פגם הניכר לעין. עתוס') מיד, כגון בגדים אמצעיים שאינם נשחקים כל כך, או בגדים יקרים שאין לובשים אותם אלא פעם או פעמים בשנה ומקפידים על שמירתם ('מלמלא' כפרש"י והערוך); לרבי עקיבא, מעל בהנאתו שוה-פרוטה מיד, ולחכמים לא מעל עד שיפגום.
 א. הלכה כחכמים (ל"ה עפ"י הרמב"ם). ומשמע ברמב"ם שמפרש מחלוקתם בסוג דברים שיש בהם פגם כגון בגדים, ונהגה באופן מסוים שאינו פוגם.
 ב. דבר שיש בו פגם, ונהגה ממנו ולא פגם – נראה כשם שנתמעט מחיוב הבאת קרבן, כן נתמעט מ'לאו' ואין בדבר איסור תורה (כן צדד במנחת חינוך קכו, כט. והשוה זאת לקדשי עכו"ם. אך יש מקום לדון לאסור מן התורה כדין 'חצי שיעור'. ועוד יש לדון שאם נהגה ולא פגם, שמא חייב לשלם מה שנהגה. וצ"ב).
- המוציא מרשות ההקדש לרשות אחרת – מעל (כי תמעל מעל – אין מעל אלא שינוי, כנאמר בעובד ע"ז). ואפילו לא נהגה בהוצאתו (תוס' עפ"י משנה להלן).
- א. השאיל קרדום של הקדש לאחרים – מעל בשעה שביקע בו, שאז קנאו השואל (כן סתמה הסוגיא להלן, וכדעת רב הונא בב"מ צט). ויש דעה (שם) שמעל בשעה שמשך. (עפ"י תוס'. וע' שטמ"ק שהעיקר להלכה כדעה השניה, שכך מסקנת הסוגיא בב"מ, שתקנו משיכה לשומריין).
- ב. משמע ברמב"ם שגם בדבר הקדוש קדושת הגוף שאינו יוצא לחולין במעילתו, יש בו מעילה בהוצאתו אף ללא הנאה, הגם שבעצם הוא נשאר ברשות ההקדש (וע' קרן אורה יט; אחיעזר ח"ב יח, ג; אבי עזרי מעילה ו, ה).
 הפוגם את ההקדש ולא נהגה – לא מעל.
 וחייב בתשלומי הקרן עכ"פ מדרבנן (עתוס' גטין מט; ב"ק ו). ואפשר מדאורייתא (ע' בשו"ת בית ובול ח"ד ו בדעת הרמב"ם).

- ב. למדנו מעילה מתרומה בגזרה שוה (חטא – חטא) שאינו חייב אלא כשפגם ונהגה (בדבר שיש בו פגם, כאמור), ומי שפגם נהנה, ובדבר שפגם בו נהנה, ופגימתו והנאתו כאחד, ובתלוש מן הקרקע – כמו אכילת תרומה שהיא פגימה עם הנאה ואינה אלא בתלוש. ועוד למדנו שהשליח שעשה שליחות – המשלח מעל (כשם שבתרומה מועילה שליחות בעה"ב לתרום).
- א. נהנה מן ההקדש במחובר; המנחת-חינוך (קכו, ז ט) נסתפק האם יש בדבר איסור תורה, ואם לוקין, ולבסוף (אות כט) צידד שאינו אסור מן התורה. ובטורי אבן (מגילה כג): כתב להוכיח מגמרא להלן שיש איסור תורה בדבר (וע"ע שו"ת אחיעזר ח"ב יח, שהרחיב בזה).

ולענין חיוב תשלומי קרן בהנאה מן המחובר – באבי עזרי (רביעאה. מעילה א, ג בסופו) כתב להוכיח מדברי רש"י שפטור. ואולם צידד בדעת הרמב"ם שמשלם קרן. וכן נקט מצד הסברה הפשוטה בשו"ת אחיעזר (ח"ב יח, ג; נ, א), שחייב לשלם קרן.
ב. שלח את חברו לאכול; צדדו התוס' לומר שהאוכל חייב ולא המשלח, שלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב. ובקדושין נסתפקו התוס' בדבר. ויש מדויקים מדברי הרמב"ם שהמשלח חייב (ע' בהסבר הדבר בשער המלך מעילה ז, ב; חדושי הגר"ח הלוי מעילה ח, א; אבי עזרי (קמא) סנהדרין יט, ד; קרן אורה ושפת אמת).

מוספת מעילה על התרומה; אכילתו ואכילת חברו (כגון שאכל בעצמו חצי שיעור והאכיל חברו חצי שיעור. רש"י תוס') הנייתו והניית חברו – מצטרפים, ואפילו לזמן מרובה, מכאן ועד שלש שנים. והוא הדין לאכילתו והניית חברו או הנייתו ואכילת חברו. [אבל בתרומה אינו חייב אלא האוכל ולא הנהנה, ואין שתי אכילות מצטרפים].
המשנה מקודש לקודש, כגון שלקח קרבנות לחובתו מן הקודש – מעל. כל אלו נתרבו מתמעל מעל – מכל מקום.

דף יט

כט. מה דין המעילה באופנים דלהלן?

א. המוציא מן הקודש לקודש.

ב. הנהנה מן החטאת – מחיים ולאחר מיתה.

ג. נהנה כחצי פרוטה ופגם כחצי פרוטה; נהנה בשוה-פרוטה בדבר אחד ופגם בשוה פרוטה בדבר אחר.

ד. המועל אחר מועל – בקדושת דמים ובדק הבית, בבהמה, בכלי שרת, בעצים, בקדשי מזבח שנעשו בעלי מומין.

א. דרשו מתמעל מעל לרבות המוציא מקודש לקודש שמעל, כגון שלקח קרבנות חובתו ממועות הקדש. לרבי שמעון, כיון שהוציא מעל (כ"ה הגרסה שלפנינו וכן דעת הר"פ. אבל רש"י כתב שמעל כשהביא לעזרה, שאז נפטר מאחריות לדעת רבי שמעון). ולר' יהודה, כשנזרק הדם ונתכפר, רק אז נפטר מאחריות חובתו (רש"י ומעל).

א. מסתבר שהמועות יוצאות לחולין ביד המוכר מיד בשעת לקיחת הקרבן, ואעפ"כ לא נתחייב

זה במעילה באותה שעה, לפי שהביא קודש אחר תמורתו (עפ"י זבח תודה).

ב. הרמב"ם ז"ל פסק כרבי יהודה. וכתב שדין זה אמור רק בזבחים, אבל לקח מנחות ונסכים שאין בהם זריקת דם – לא מעל.

ב. הנהנה מן החטאת (ושאר קדשי קדשים) בחייה; כשהיא תמימה – מעל כשנהנה שוה-פרוטה אעפ"י שלא פגם, שכל דבר המיועד למזבח אין בו פגם (לפי שמיועד להקרבה ואין משמעות לדמיו). היתה בעלת מום – לא מעל עד שיפגום. מעל בה כשהיא מתה ושוב אינה מיועדת לפדיה, כיון שנהנה – מעל (מדרבנן. כדלעיל ג; רמב"ם).

הראב"ד (מעילה ו, ב) כתב שאין חילוק בין תמימה לבעלת מום, שהרי גם בתמימה יש פגם –